

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De vitio Acediæ ac de multiplicibus eius malis. Cap. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

is ob corporis robur, nec eloquens ob dicendi facultatem; instrumenta sunt hæc virtutis recte viuentibus, nihil per se veræ felicitatis habentia. Miser est, qui his abutitur, non aliter, quam qui in pugna contra inimicos ensen corripens, in se ac intantum suum conuertit.] Cum hæc ita sint, stultum est, ob res paruas ab alio possessas, quibus & se ipsum perdere valet, & tu forsitan illas habens te ipsum perdere, cor tuum mærore consumere, inuidia tabescere, & amoris gemma spoliare.

V. Excita in te desideria perfectionis, & amorem æternæ patriæ pene emortuum exsuscita, qui amorem rerum visibilibus, & cum eo inuidiam ac liuorem expellet. Qui liuoris peste plenè carere desiderat, ait Gregorius, illam hæreditatem diligit, quam coheredum numerus non angustat, quæ & omnibus vna est & singulis tota: quæ tanto largiore esse ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatur. Nunquam tu illi inuidisti, qui calceos bene conuit, qui pulmentum bene coquit, aut aliud vile seruitium exercet, quoniam animus amori præstantiorum rerum intentus hæc vilia amare aut desiderare contemnit. Eodem modo si æterna concupisceres, si feruenti desiderio perfectionis arderes, nunquam inuidia eorum, qui magis litterati sunt, aut eloquentius concionantur, aut magis ab hominibus honorantur, te vinceret; nunquam diabolus tam vilis escæ conuitio prosterneret. Hæc enim veris virtutibus comparata, minora sunt, quam si cum regia dignitate compares mancipiorum abiecta seruitia. Quia verò magna & vera bona non diligis, ideo te parua bona admirantur, ideo in aliis conspecta te contristant, & ad sui amorem accendunt. Paruulum quidem, (vt ait Iob,) occidit inuidia.] Si tu desideris saltem magnus esses, nunquam te inuidia perimeret, nec tristi veneno, & nullo lætitiæ aut voluptatis melle circumlito, dementeret.

VI. Illud tandem maximè ad hoc pessimum vitium exterminandum confert, si ei tum interiùs tum exteriùs resistere ac reluctari coneris. Interiùs resistis, si motum inuidiæ comprimis, si ad gaudium de bonis fratris considerationibus aptis te adigas: si pro illo intentissimam orationem fundas, vt Dominus pro gloria sua vniuersa eius bona promoueat. Ad hoc pertinet quòd Bernardus cuidam interroganti, Quomodo posset inuidiam à se relegare, respondit: Si doles, quòd inuides, inquit, sentis, sed non consentis. Passio est quandoque sananda, non actio condemnanda. Tantùm non illic relideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, satisfacias pesti, persequaris in fontem, bene ab illo gesta calumniando, deprimendo, peruerterendo, atque impediendo gerenda. Alioqui non nocet ambulanti, & extendenti se ad meliora, quòd iam non ipse operatur, sed quòd habitat in eo peccatum. Non ergo damnatio illi, qui non dat membra sua, arma iniquitati: non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo, magis autem confunditur, sic se esse malè affectum & inolitum, ex longo vitium confitendo, flendo, oràdo conatur expellere. Exteriùs verò resistis, vt iam ex hac Bernardi sententià colligitur, si verbo de tuo fratre non detrahas, si manifestè bona laudes, si mala taceas, si dubia in bonam partem interpreteris. Si opere etiam pios conatus fratris adiuues, si ab aliis, qui possunt, iuuari facias, si tua auctoritate pronehas, si de bonis successibus illi gratuleris. Hæc profectò cor inuidia rigidum leniunt, tristitia consumptum exhilarant, dolore tactum ad gaudium pacemque

Greg. 5. mor. cap. 34.

Iob 5. nu. 2.

Bern. ser. 49. in Cant.

A conuertunt. Dominusque misertus laboris nostri, quo suæ gratiæ cooperamur, & morbo pestilenti resistimus, faciet vt charitatis serenitati turbo inuidiæ cedat, & nos à se liberos solutòque relinquat.

De vitio Acediæ, ac de multiplicibus eius malis.

CAPVT XIII.

CEDIA vox Græca est, tristitiam significans, eam quidem, quæ torporem, & incuriam mentis afferat, & quasi languorem quendam ad aliquid agendum inducat. Huius hanc accipe descriptionem ex Damasceno, Cassiano, & Thoma Aquinate collectam. Acedia est tristitia de bonis diuinis ac spiritualibus, quæ propter adiunctam difficultatem mala nostra censemus, & præ incuria ac negligentia ex ipsa tristitia nascente negligimus. Quam optimè depingit Augustinus, hominis conuersi ad Deum tentationes enumerans, & post immoderatum affectum cognoscendæ veritatis, ac post experimentum eius, quam in virtute experitur magnæ difficultatis tertio loco recensens. Excipitur is, inquit, tertia tentatione tædij cuiusdam in mora huius vitæ, ita vt aliquando eum nec legere nec orare delectet. Tertia tentatio prioris contraria: priùs enim periclitabatur fame, postea fastidio. vnde & hoc, nisi de quodam languore animæ? Iam non te illic adulterium, nec tamen delectat Dei verbum. Iam post periculum imperitiæ & concupiscentiæ, de quibus duobus te euasisse letaris, vide ne tædium fastidiumque te necet. Acediam prohibuit Dominus dicens: Videte, vigilate, & orate; nescitis enim quando tempus sit. Ac iterum: Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt. Et Salomon: Quodeunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quòd tu properas. Atque alio loco: Discurrere, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.]

Hæc, authore Cassiano, statum hominis animalem constituit. Cum enim Paulus tres animarum status designet, primum, carnalem, de quo ait: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Secundum animale, de quo inquit: Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: tertium spirituale, cuius illud est elogium: Spirituales omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. Carnalem statum peccata mortalia manifesta; animalem tepiditas siue acedia innumeris peccatis obnoxia; spiritualement vera ac diligens virtus stabiliunt. Licet autem status animalis medius sit inter carnalem & spiritualement; est tamen quodammodo carnali deterior, quia difficiliorem curationem admittit. Quod indicauit Dominus, in hunc modum Episcopo Laodicensium scribens: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Quo loco, per frigidum, authore Gregorio, & Cassiano, manifestus peccator intelligendus est lethalibus peccatis sancitatus: per calidum, iustus spiritu feruens, & calore charitatis oppletus: per tepidum, ille, qui à charitatis feruore ad peccatum regrediens, omnino à charitate vel ab eius feruore discessit, nondum tamen omnibus patientia

Damas. 2. fidei. c. 14. Cassi. lib. 6. 10. c. 1. D. Tho. 22. 7. 35. art. 1.

Aug. ad Psal. 106.

Marc. 13. 33. Lucæ 13. 7. 24. Eccles. 9. 10.

Prou. 6. nu. 3.

Cass. coll. 4. 19.

1. Corin. 3. 3.

1. Corin. 12. n. 14. 1. Corin. 2. n. 15.

Apor. 3. 15. 16.

Greg. 3. p. pastor. ad moni. 35. Cassi. coll. 4. c. 19.

delicta

delicta & crimina manifesta commisit. Is manifesto peccatore quodammodo peior est, quoniam difficilius ad feruorem redit, & spirituales vitam iterum, quam semel est auerfatus, assumit. Quare de acidiosis & tepidis, sic ait Cassianus: Nec immerito eos Dominus, quos iam in visceribus receperat charitatis, noxiè tepefactos cum quadam conuulsione peccatoris sui euomendos esse pronunciat: qui cum salutarem quodammodo ei potuissent præbere substantiam, auelli ab eius visceribus maluerunt, tanto deteriores effecti illis, qui nunquam ori dominico illati sunt, cibis, quanto id quod nauſea compellente proicimus, odibilius detestamur. Quicquid enim frigidum est, etiam ore nostro susceptum, vertitur in calorem, & salutifera suauitate percipitur; quod autem semel vitio perniciosi teporis abiectum est, non dicam labiis admouere, sed etiam eminus intueri sine ingenti horrore non possumus. At alio modo potest hic locus intelligi, qui apertius tepidorum periculum malitiamque designet. Hunc autem modum subiuncta verba Ioachimi Abbatis explanant: Calidus, inquit, est, qui gaudet in Domino per misericordiam eius: frigidus, qui tristatur in se pro peccatis suis. Tepidus autem, qui nec tristis per penitentiam, nec lætus est ad obsequium Dei: quare tanquam is, qui non est aptus saluti, tollitur de memoria Domini, quod est deleri de libro vitæ, & si aliquando intus fuit per vocationem gratiæ, foras tamen eicitur propter inertiam vitæ. Quomodo canque ergo accipias frigidum, tepidum & acidiosum eo peior est, vilior, atque miserior, quia si frigidus tristis ob peccata sit, iam per tristitiam, peccatorum miseriam fugit; tepidus verò, qui salutari hac tristitia non tangitur, in dies nouis peccatorum nexibus illigatur. Si autem frigidus sit manifestus peccator, difficiliori morbo laborat tepidus, quia laboriosus est morbum superbi latentem aduertere, & medicamento repellere, quam manifestam ægritudinem se humiliantis & cognoscentis curare.

Vt verò acediæ gradus ad ordinem redigamus, nosse oportet, acediam esse duplicem: alteram quidem peccato mortali coniunctam; alteram verò à graui peccato secretam, sed grauius delinquendi occasionibus ac periculis oneratam. Illa est affectio animæ ex graui peccato procedens, qua quis ea, quæ sunt spiritualis profectus, abominatur, & ardentem quæcunque animæ noxia complectitur. Hæc verò est onus quoddam animæ, aut multitudine peccatorum leuilem, aut immoderantia passionum & vitiorum, aut distractionum & curarum nimietate languentis, quo vniuersa spiritualia exercitia tristia, & molesta, atque fugienda diiudicat, & cum fastidio & nauſea cordis admittit. Duas istas acedias in aliquo differre, & in aliquo conuenire cognoscimus. Differunt quidem: nam illa prima manifestè mors est animæ, aut quædam putredo ex morte procedens, qua miser homo, velut lignum putrefactum, ad omne opus bonum inutile atque infructuosus efficitur. De qua intelligendum est illud Pauli: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Qui enim inter mortuos, id est, inter peccatores, aut inter peccata, dormit, satis ostendit se non quocunque somno, sed somno mortis occupari, illius simili, quem Dominus voluit à Lazaro quadruiduo depellere, cum dixit: Lazarus amicus noster dormit. Sed vado ut à somno excitem eum. Illud etiam Ecclesiastici: Tabitudo, & mors imminet in mandatis eius. Quoniam mandata neglecta hanc acediæ mortem, & tabem afferunt, ut homo ad vniuersa bona se non solum tardum, sed quasi impotentem in-

ueniat. Hæc verò secunda est velut somnus, non iam sensus corporis, sed animæ vires illigans, ne valeant actiones virtutum præstare. Vnde Paulus ait: Hora est iam nos de somno surgere, id est, ut interpretatur Gregorius, de statu teporis. Et Salomon: Pigritudo immitit soporem, & anima dissoluta esuriet. Ac sanctus Dauid: Dormitauit anima mea præ tadio, confirma me in verbis tuis. Propriè satis, ait Cassianus, non corpus dixit sed animam dormitasse. Verè enim ab omni contemplatione virtutum, & intuitu spiritualium sensuum dormitat anima, quæ perturbationis huius telo fuerit sauciata. Sed quæ in his feceruntur, in multis tamen aliis conueniunt. Vtraque enim acedia est penuria, ac mendicitas quædam spiritus, abundantiam charissimum cœlestium deustans, atque consumens. Quod significant illæ Salomonis sententiæ: Robusti habebunt diuitias. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem seclatur ocium, stultissimus est. Vult, & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur. Pigritudo deicit timor, animæ autem effeminatorum esurient. Cogitationes robusti semper in abundantia; omnis autem piger semper in egestate est. His, & aliis multis feruido diuitias, & tepido mendicitatem ascribit. Vtraque etiam est sterilitas animæ. Nam & Dauid ait: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Sicut enim terra sine aqua sterilis redditur, nec alimenta mortalibus necessaria fructificat; ita anima, spirituali feruore velut rore pluuiaque priuata ferè nullum fructum virtutis emittit. Vtraque etiam est manifestum periculum in maiora peccata labendi. Quare Salomon ait: In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manus, perfrillabit domus. Nam domus nostra, inquit Hieronymus, quæ cum statu hominis erecta est, & habitatio, quam habemus in cœlis, si pigri simus, & ad bona opera tardiores, humiliabitur. Et omnis contignatio, quæ debet culmen portare in sublime ad terram corruens, habitatorum suum opprimit. Cumque auxilium manuum virtutumque torpuerit, omnes desuper tempestates, & nimborum ad nos turbo prorumpit. Ac denique vtraque ista acedia atque tepiditas molestissima est, adeo vt eius inquietudo, afflictio, atque tormentum, non possit alij quam gehennæ comparari. Quod ex verbis Bernardi manifestum fiet, quibus pulchrè feruidum torpentemque describit. Nimirum, inquit, aduertere potes, in omnibus ferè religiosis congregationibus viros repletos consolatione, superabundantes gaudio; iucundos semper, & hilares, feruentes spiritu, die ac nocte meditantés in lege Dei, crebro suspicientes in cœlum, & puras manus in oratione leuantes, sollicitos obseruatores conscientia, & deuotos sectatores honorum operum, quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuersa denique conuersationis huius austeritas refrigerium videatur. Contrà sanè inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficientes sub onere, virga, & calcibus indigentes, quorum remissa lætitia, pusillanimitas tristitia est; quorum breuis & rata compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio; quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine edificatione, quos denique (vt videmus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frænatur ratio, vix disciplina coeret. Non tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectu, & affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manum ad opera fortium, qui cibum fortium minime sustentantur, socij planè tribula-

Cassian. supra.

Ioachim. Apoc. 3. p. 1. etc. 21.

Ephes. 5. 14.

Ioan. 11.

Ecl. 28. 7.

Roma. 13. n. 11. Gregor. 5. mor. c. 22. Prou. 19. 15. Psal. 118. 28. Cassia. li. 10. c. 4.

Prou. 11. 16. Prou. 22. 11. Prou. 13. 4. Prou. 18. 8. Prou. 21. 5.

Psal. 142. n. 6.

Ecl. 10. 18.

Hieron. ibid.

Bern. ser. 6. de ascens.

tionis, sed non consolationis.] Haecenus ille, Quae sicut indicant vitam feruidorum esse opere & delectatione celestem, ita ostendunt vitam tepidorum esse actione ac tristitia inferno simillimam, quam labores onerant, & nulla requies, nulla consolatio laetificat.

Iam gradus illius prioris accidia & nequioris, numeremus. Quorum primus est illorum qui saeculo male renuntiant, ut scilicet paupertatem fugiant, ut aliquam a se infamiam auertant, vel certe, ut inter eos, quibus maximus honor propter ipsorum integritatem a mundo defertur, non leue virtutis onus, sed mundanum honorem consequantur. Hi molliter induti spiritualis vitae cursum incipiunt, & quae in saeculo possederant, in usus suae vanitatis custodiunt, & nunquam ea ex toto relinquunt. Sunt ex illis, qui nolunt spoliari, sed superuacua: qui nimirum non cogitant hominem veterem deponere, & superfluitates ac negotia saeculi declinare, sed illis retentis spiritualis vitae donis operari. Quia verò id fieri non potest, dicente Domino: Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus; nec valent non renuntiantes dona discipulorum accipere, ideo semper manent inquieti, semper tristes inveniuntur, & prioribus peccatis compediti, quibus nunquam ex toto nuntium remiserunt, ad vitam religiosam altitudinem volare non possunt. Quam statu quidem habent, sed conuersatione non habent; quia mores saeculi nunquam deserunt; & odia quibus antea fordebant, & ambitiones, & lutulentas carnis voluptates non deponunt.

Alter est illorum, qui bene quidem renuntiarunt, & ex altissimo fine assequenda perfectionis saeculum reliquerunt, tamen post tyrocinij feruorem noxiè repecti ad pristinas curas saeculi, & priora peccata redeunt. Istorum vita est, pecunias contra mandata Praelatorum querere, quibus fictis a se necessitatibus, & nunquam euenturis consulant, aut fratrum, & sororum, & cognatorum ordinatæ paupertati subueniant. Quin & curias principum adeunt, & nullum lapidem non mouent, ut praelationes & mitras adipiscantur, ne religiosi pauperes in caelum euolent, sed Episcopi diuites ad inferna descendant. In istis praeter habitum nullam humilitatem, nullum paupertatis amorem, nullum compunctionis sensum, nullum fructum sanctae religionis inuenies. Immo, sicut illi senes Babylonis, euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, ut non viderent caelum, nec recordarentur iudiciorum iustorum.] Nam superba & terrena sectantes in hoc tantum vitam religiosam amant, ut apud magnos huius saeculi doctores & concionatorum insignium illis opinionem conferat, & suae ambitioni deseruiat. Quam libenter deseruiscent, si absque ignominia & poena possent, & eam impedtricem suorum desideriorum iudicassent.

Tertius gradus illorum est, qui intra septa cenobij nunquam disciplinam admittunt, nunquam ordinem tenent, nunquam statutis & regulis se subiciunt, sed magis otiosi, & segnes in graui saepe delicta labuntur. Iam spiritu discordiae turgent, iam vitio detractionis rebus grauibz illiduntur, iam impuris luxuriae cogitationibus fordidantur. Quos non timor, non amor Dei, sed sola impossibilitas detinet, ne manifesto scelere, quod in opus prodeat, inhient in vxorem proximi sui. Quin & aliquando ementitis clauibus ad explendam libidinem Monasterij claustra aperire percontant. Vtinam hi pauci sint, & sanè (ut credo) erunt in statu vitae religiosae paucissimi, sed tamen nonnunquam aliquem talem esse comperimus, qui omnium mortalium debet cogitari infelicissimus: nam ex molestissi-

mo huius vitae carcere, (illi enim conuersatio religiosa carcer est,) in aeternum inferni carcerem currit; & ex ingenti mentis inquietudine, quam sanctitas status religiosi male viuenti affert, in vermem sine vlla intermissione rodentem procedit.

Ex singulis tribus gradibus, quos hucusque retulimus, ad quartum nequiores solet tepidus properare, cum iam apostasiam ab statu religioso cogitat, & à vita religiosa per abiectionem habitus manifestè discedit. Id autem duobus modis fieri solet: aut palam, & sine vilo fuce pro veste, & animo saeculari religiosum habitum commutando, aut quibusdam praetextibus nullitatis professionis eundem habitum deserendo. In hoc dolus est, quasi Deus decipi possit; in illo manifestus periculosusque contemptus. Hominis ita tepentis, & tam desperato morbo laborantis miseriam Bernardus exponat. Hoc frigus si semel animam, animam quidem (ut affolet) incuria, spiritu dormitante peruaserit, ac nemine deinde (quod ablit) inhibente, ad interiora eius peruenerit, descenderit in viscera cordis & sinum mentis, concusserit affectiones, occupauerit consilij semitas, perturbauerit iudicij lumen, libertatem addiderit spiritus, mox (ut in corpore solet euenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, & vigor lentescit, languor fingitur virium, horror austeritatis intenditur, timor sollicitat paupertatis, contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitae, sopitur ratio, spiritus extinguitur, deseruescit nouitius feruor, ingrauescit tepor fastidiosus, refrigerat fraternitas, blanditur voluptas, fallit securitas, reuocat consuetudo. Quid plura? Dissimulatur lex, abdicatur ius, fas proscribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur postremò in pudetia manus, praesumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpissimus, plenus ille ignominia & confusione saltus de excelso in abyssum; de pavimento, in sterquilinum, de folio, in cloacam; de caelo, in caenum; de claustro, in saeculum; de Paradiso in infernum.] Ecce infauissimum saltus tepentis animae, cui applicare possumus illud Isaia: Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? Contruisti in terram, qui vulnerabas gentes.] Lucifer ob superbiam de caelo cecidit, aut potius ab eo, qui superbis resistit, deiectus est: anima verò tepens & frigans, semetipsam tepore & pusillanimitate deiecit. Ille vulnerabat gentes, id est, apostatas Angelos ad defectionem excitabat: haec verò casu suo imperfectos, & male radicatos, in sancta uocatione subuertit, ut similes casus, licet ex dissimili causa manantes, eandem poenas, nempe in aeternum duraturas, in futura vita sustineant.

In hoc quarto gradu constituti ad quintum solent ascendere, ut dum vident se multiplicibus peccatis onustos, & ab statu religioso in saecularem lapsos, quasi de diuina misericordia desperent. Quae licet nullum quantumuis pessimum, dum est in hac vita, reiciat, tamen ipse peccator à diuina misericordia se subtrahit, qui fiduciam deserit, & remedia eius assequenda contemnit. Sic Cain post fratricidium poenitere noluit: sic Iudas post traditionem Domini, abiit, & [laqueo se suspendit;] sic isti post desertam Christi militiam, poenitentiae remedia subire detrectant, & saeculi nexibus semetipsos suffocant, & ipsa cordis duritie à Christo se extorres esse declinant. De quibus pulchre dixit Ambrosius: Considera aliquem per aliquot annos habuisse studium probitatis, castitatis custodiam, vitae attentionis affectum, pia propositum seruitutis, sedula obseruationis of-

ficium:

Luc. 14.
33.Dan. 13.
9.Bern. ser.
63. 10. c. 2.

Isa. 14. 22.

Gen. 4. 13.
Matt. 27.
5.Amb. in
Psal. 36.

ficium: subitòque eum esse mutatum, discessisse de Monasterio, vale dixisse ieiunium, continentiae renunciaffe, indulgere deliciis, studere luxuriae. Dudum de Monasteriis exierunt, & nunc luxuriae sunt magistri, disseminatores incontinentiae, incontentores petulantiae, obrectatores pudoris. Nonne de his pulchre dixeris: [Effusi sunt gressus] eorum, quos bene vixisse poenituit. Egerunt itaque noui generis poenitentiam pro virtutibus, & non agunt pro delictis. Sed hi ex nobis exierunt, dicit Ioannes, sed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuissent, nobiscum perseverassent.] Hi ergo viam suam condemnauerunt, quibus conuenit dici: O qui dereliquisti semitas rectas, abeundo in vias tenebrarum, & qui letamini in malis, & gaudeis in euerfione mala, quorum semitae pravae, & fluxuosi cursus eorum, sicut lubricus & flexuosus author ipsorum: cur odisse cepistis viam rectam, & iustum consilium deseruistis?] Huc vsque Ambrosius. In hunc miserum statum finalis impoententiae solet tepiditas huius generis miserum religiosum pertrahere, nisi fictam conuersionem in veram commutet, nisi in vera perseueret, & sub habitu religioso feruorem etiam religiosum, & vitam indumento congruam, conuenientemque retineat.

Secundae aedix aut tepiditatis gradus, licet aequè mali non sint, quoniam saepe non à graui peccato profluunt, & sine illo reperuntur: non tamen sunt parum periculosi: quos idem recessus à vita religiosa, & eadem desperatio, aut saltem vita omnino inutilis solet excipere. Primus est (vt à radice aliorum incipiamus:) cum quis in omnibus spiritualibus exercitiis segneriter atque remissè se gerit. Meditatur res diuinas sine attentione, orat sine deuotione, psallit in choro, aut recitat priuatim horas canonicas sine vlla reuerentia atque circumspectione. Nunquam, aut cursum suam conscientiam examinat: legit quae delectent, non quae moueant atque compungant. In confessione sacramentali est durus, in sacrae commanitionis perceptione, lapidibus, in exhortatione aut collatione spirituali distractus. His animae spiritualibus alimentis, quibus alij crescunt, ipse non crescit: quibus alij molliuntur, nullum ipse sensum compunctionis admittit: inter tot carbones friget, inter vestes spiritum fouentes alget, & inter delicatissimas escas, ipse famescit. Anima mea, (inquit,) nauicat super cibo isto leuissimo,] & cibos carni & sensibus dulciores auidè concupiscit.

Secundus est, cum tepidus feruidus auersatur, viros spirituales spernit, & eorum pia studia damnat, & aegre laudari, & ab alijs imitari sustinet. Hunc gradum sub nomine pessimae tentationis Laurentius Iustinianus optimè detegit in hunc modum: Est & alia tentatio ceteris periculosior, quam in cordibus feruorum Christi, in congregatione viuentium, & minus cautè conuersantium humani generis aduersarius, ad exterminandam charitatem, concordiam, & mentis tranquillitatem disseminare non desinit. Frequenter namque face amulationis & inuidiae liuore, quorundam accendit animos. contra aliquos collegij, simpliciter, humiliter, & solite conuersantes. Agiturque suis persuasionibus, vt negligentibus intolerabilis sit vita bonorum. Nam repleti huiusmodi diabolica malignitate, & inuidia sagitta, transfixi, profectum fratrum suorum, proprium iudicant detrimentum. Propterea instigante liuore detractionibus linguae habenas laxant, & vitam proximorum murmuracionibus dilaniare non cessant, obseruane gressus, verba discunt, & mores illorum, quibus inuidant, semper diuidant. Eorum derogant deuotionibus, eorum virtutibus lacessunt, eorum

A que bonis operibus affliguntur. Facile, & pro minimo aduersus eos, quos amulantur, turbantur, nec spiritu liuoris agitati suum valent cohibere vel dissimulare furorem. Non possunt pacificè loqui, sed mox, vt verba protulerint, feruete intrinsecus inchoant, forsique contumeliosa verba iaculantur. Bonum illorum malum dicunt, sed vel vtiā malum bonum. Insanabilis proflus est istorum languor, non enim placantur blanditijs, non mulcentur obsequijs, non rationibus acquiescunt. Quin potius, quemadmodum lignum accenditur additione lignorum, ita & horum passio augetur multiplicatione virtutum.] Optimè quidem pigrorum hominum inualetudo explicata est, qui & bona spiritalia veluti insuauia respiciunt, & eisdem bonis insistentes, iudicant, horrent, atque contemnunt.

B Tertius gradus hos duos manifestè subsequitur: cui enim omnia spiritalia desipiunt, conscquens vt carnalia sapiant, & visibilia delectent. Homo ergo inanibus cogitationibus pascitur, & his mente voluendis, quae veteri homini placent, libenter occupatur. In rebus creatis solatia quaerit, & mens interna consolatione destituta absque vilo timore se in exteriora diffundit. In cibo, in potu, in somno, in veste, in cella, in supellectili superfluitatem amat, & non quae necessitati, sed quae voluptati seruiant, inquit. Ad vitam ociosam aspirat, & omnem religiosum laborem intolerabilem ducit, suaeque aetati, aut suis laboribus debita esse seniorum privilegia, & omnem vacationem existimat. Quod si Praelatus aliquid faciendum iniungat, conqueritur: infirmitates & corporis imbecillitate imaginatur, quae ipsum communibus laboribus eximant, & illum omni religioso ministerio & omni cura, si illa honorem, & splendorem non habeat adiunctum, vacuum & liberum derelinquat. Disciplinam tandem religiosam intolerabilem, Praelatum imprudentem, & fratres sibi uita dissimiles, stultos & hypocritas iudicat.

C In quarto gradu huius aedix, tepidus, quia sibi probro datur, quod ociosus maneat, exteriores occupationes aucupat, & illas saeculares & inutiles, quae orationem impediunt, lectioni obstant, & e cella sine causa honesta exire compellant, non quae salutem animarum aut aedificationem proficiant. Ab his negotijs ac occupationibus saecularibus molestè, & cum difficultate se expedit, ne vanus vana deserat, & oportunitatem ad res vtilis & spirituales inueniat. Si autem conscientia ista reprehendat, statim eius dictamen proterit, eam scrupulosam, & sine causa timorem protestatur, nec illi ab eo, qui tyrocinium vitae spiritualis excessit, esse obediendum affirmat. Liberè minores arguit, aequales obiurgat, de maioribus detrahit, & ipsos Praelatos, saltem verbis honorare non curat. Id profectò vt sit ex illis, de quibus sanctus Dauid ait: Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelsis locuti sunt. Postuerunt in caelum os suum, & lingua eorum transiit in terra.] An hic non populus caelum os suum, qui Praelatis, vicem Dei gerentibus, obloquitur, qui alios tum maiores, tum minores irridet? Et quidem. Nam de omnibus personis, & de quibuscunque negotijs liberè verba facit, & vniuersa, quomodo sint disponenda, decernit, & aliter facta damnat & taxat, eo solo nomine, quod non suo iudicio & voluntari conueniant. Ac proinde merito Bernardus eum tepidum esse pronuntiat. O potes te, frater, inquit, ad quem de fabricanda, seu regenda inter vndas diluuij arca nihil spectat, aut vitum esse desideriorum, vt Daniel exauat cum Beato Iob, vitum dolorum & scientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidus

E

Psal. 72. 2.
I. Ioh. 2. n. 19.
Num. 21. 5.
Iust. do disciplin. & perfect. monast. conuer. 13.
Psal. 72. 8.
Bern. ser. 3. de Asp. sumpt.

dum te, & nauseam prouocantem, euomat ex ore suo, qui te inuenire cupit, aut sui consideratione calidum, charitatis igne flagrantem, aut tua ipsius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboliacula restringentem.] Effectus itaque teporis est, & in hac nostra tractationis serie quartum locum obtinens, si quis velit de omnibus liberè loqui, & ad se nulla ratione pertinentia disporre.

In quinto gradu. Persuadet sibi tepidus, se non ad parua & ordinaria ministeria, sed ad magna & splendida fuisse vocatum. Honorem ambit; laudes & adulationes libens audit; dignitates & Prælationes concupiscit. In dignitate aliqua positus, aut sine illa adhuc manens, pauperes fugit, communes homines auersatur, & principum ac magnatorum familiaritatem exquirat. Horum visitationibus delectatur, consalutationibus præ superbia distenditur: & si alter plus illo à magnatibus diligitur aut honoratur, vehementer affligitur. De rebus ipsorum gratanter verba facit atque frequenter; eorum negotia diligentissimè tractat, licet secularia sint penitus, & à mensura suæ professionis aliena: & qui est ad pium alicuius pusilli negotium inualidus, vel ad facile ministerium religionis impotens, ad quæque principum negotia etiam difficilia, etiam suum statum infamantia, fortis est & expeditus. Alios fratres ista damnantes ipse condemnat, & pusillanimes, viles, & ad abiecta seruitia natos vocat: Prælatum verò, illum corrigentem, & ab hac perniciofa occupatione abducentem, non patrem, sed crudelem, imprudentem, immò & inuidum, ac suæ felicitatis hostem appellat. Non grauior verba Hugonis adducere, quibus religiosum alicui, & negotiis secularibus vacantem describit. Cùm dicitur, inquit, curialis monachus, ex adiuncto designatur aliquid leuitatis. Qui enim secularium hominum libidinibus diligit, qui se consiliis principum libenter ingerunt, qui secretorum conscij sunt & internuntij, curiales possunt appellari. Consilia principum peruersa, si ea scias, & internuntius fias, timeo ne consentias. Ordo claustrij, & ordo curiæ diuersus est valde. Ibi [sedes in infidijs cum diuitibus in occultis, vt interfectias innocentem.] Hic audis: Non sedi cum consilio vanitatis,] & cum impijs non se debo. Ibi [dextera tua repleta est muneribus.] Hic [laas inter innocentes manus tuas.] Ibi pauperum res violenter auferuntur: Hic à pauperibus sponte offeruntur. Ibi [laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur.] Hic autè benedicitur iustus. Si vis igitur esse monachus curialis, laudas quod nō debes, defendis quod non expedit, operaris quod non licet, loqueris quod non decet. Et alio loco ait: Monachi, qui curias frequentant, nō tantum suas, sed etiā alienas defendunt causas. Amant decreta consiliorum, non secreta mysteriorum. Decreta, non psalmos ruminant: sunt oratores in causis: rhetorici vtuntur coloribus: Laudari appetunt, quia pro multis loquuntur. Sed monachus multum loquens, multis displicet. Coniugia copulant illicita, licita quoque dissolunt: quorum non nouerunt patres, atavos nominant, consanguinitatis ordinem narrant, hunc ex illo descendisse confirmant, de incertis iudicant, restantur sapissimè quod ignorant. Si verò aliquoties illicita connubia coniungunt, communem vilitatem præcedunt, Ecclesiæ quietè promittunt, pacem populi, patriæ salutem. Si verò res sic ad effectum peruenire non valeat, monachus tunc parat, vt quod alibi fieri non potuit, Romæ fiat. Pro principe igitur seculari Alpium frigus, Italiæ calorem libenter patitur, qui pro magistro spirituali multo le-

uiora forsitan inuitus pateretur.] Hac & multa alia Hugo, quæ consultò adducta sunt, vt huius grauissimi patris sermonibus occupationes religiosorum tepidorum suggillemus, quos certè non solum ob ingens periculum animæ, cui se exponunt, sed etiam ob iniquissimam & abiectissimam vitam, quam agunt, infelicissimos iudicamus. Quid enim inquietus, quàm piscis extramare, columba inter vultures, & agnus inter lupos? Sed quid infelicius quàm pro terrenis actionibus cælestes relinquere, & cæno curatum secularium erectum, maioribus & periculioribus curis sponte submergi?

In sexto demum gradu, tepidus gratanter & frequenter reuoluit animo secularia; dignitates, delicias & splendorem sæculi, vt magnam felicitatem, apprehendit. Fitque ex illis, de quibus scriptum est: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt.] Et quia mundana illi placent, quæ sunt periculis peccatorum plena; huiusmodi pericula nequaquam timet, immò spiritu superbiæ deceptus, in medijs ambitionis & concupiscentiæ flammis, ac de homine impecabili, sic de semetipso confidit. Corrigitur à Prælati, non audit: hortantur illum seniores, non aufcultat: amici sapientes viciniora salutem illum monent, & apud illos, quibus modestius respondere solet, mille se rationibus excusat. Post multos igitur spiritualis vitæ annos, non in aliquo; spiritu promotus, sed in eadem inhærens: salebra, semper inuenitur misera tepiditate possessus. Cui per omnia conuenit illud Basilij, quod de tepidis, & incontinentibus scribit: Hi multū serpunt, & nihil promouent. Siquidem iumentis iis assimilés sunt, quæ ad molas deligata, cùm ingredi continenter non cessent, eodem tamen vsque in spacio semper reperiuntur: & fracto laboribus corpore, ipsa tamen vltra exigui loci fines progressa non sunt: sic isti quoque cùm assidue in corporis libidinibus intricentur, in hisque depressi inhærescant, ad spiritus fastigium nunquam euadunt, sed in exhausto cursu in orbem perpetuò incitantur: nempe qui vnà cùm corporis concupiscentiis voluptatibusque assidue agitati rotati que, eodem vnde mouerant, denuo referantur; & propter voluntatis prauitatem ab iniqua, in qua sunt, seruitute nunquam liberentur.] Ad hos sex gradus (vt nobis quidem videtur) præcipua huius generis acediæ mala retulimus.

In hoc misero statu (quod certè non sine magno timore esset cogitandum) sunt non pauci religiosi sacrarum litterarum studijs occupati, animarum ministerijs ligati, & Prælationibus, ac gubernationis cura detenti: qui cùm ex impurissima intentione litteris, & concionibus, & curæ aliorum vacent, & in his splendidis Ecclesiæ functionibus non diuinam gloriam, sed semetiplos querant, & supra vires se onerent, & imprudenter effundant, fit vt in via spiritus quotidie magis magisque tepefiant. In hos per omnia quadrat illud Job: Calcatis torcularibus sitiunt] quia sanctis Ecclesiæ ministerijs, quibus spirituales viri profecerunt, & in dies incrementa virtutum augere non desinant, ipsi peiores: & imperfectiores fiunt. Statum suum statum ariditatis vocant, non tepiditatis: in quo à Domino desolationibus probantur, & consolationibus priuantur, vt toti (quemadmodum ipsi dicunt) lucrandis animabus intendant. Nec aduertunt miseri, se non ariditate probati, sed tepore à Domino seuerissimè permisso castigari; & in statu obscenitatis ac caliginis declinari. Nec enim seruor spiritus, & diligens virtutis studium; & castius demissa consolatio, ministeria animarum impedit, sed mirum in modum promouet, & eis efficaciam attribuit. Nam & Apostolis

Psal. 143 n. 15.

Basil. const. monast. c. 9.

Job 24. n. 11.

Hug. li. 2. de claustro anim. c. 16.

Psal. 10. n. 8. Psal. 25. n. 4. Psal. 25. num. 10. vb. n. 6. Psal. 10. n. 3.

cap. 17.

cap. 17.

& Apostolicis viris non fuit necessaria tepiditas, vt luctandis animabus, & instruendis ignaris, & gubernandis sibi subiectis, insisterent, sed potius feruor illis opus fuit, & magnus feruor, vt sine suo periculo gubernationis, & doctrinae munus sustinerent. Abeant ergo isti, qui sapientes sunt in oculis suis, & in oculis sapientium stulti, & discant non blasphemare, & potentia Domini derogare, quasi ipse illorum miseria & distractione, ad salutem animarum efficiendam indigeat. Immo sciunt, Dominum, [qui suauiter omnia disponit,] non gelu, sed igne calefacere, non tenebra, sed sole illuminare, & non tepidis & distractis hominibus, sed feruidis, & animo religiosis, velle animas ad feruorem & opera religionis conuocare. Ne colores suae tepiditatis inquirant, ne legitimas causas acediae & pigritiae praetexant, quas nunquam inuenient, sed vitium hoc pestilentissimum subiectis remedijs abiicere curent.

De remedijs ad extirpandam acediam.

CAPVT XIV.

RAVIDUS & difficilis morbus multis, & non facilibus medicaminibus indiget, vt in languida & ad mortem tendente anima nostra curetur: quare nemini molestum videatur, si ad destruendam acediam, grauem ac periculosam aegritudinem multa remedia assignamus: quae tamen quam breuissimè referemus.

I. Tu ergo, o tepide, o serue male, & piger, qui talentum diuinæ vocationis, quo posses sanctitatem lucrari, in sudario vae cordiae repositum habes, aduersus hunc languorem remedio assidue atque intentè orationis vtire, quo petas à gelu educi, & à tenebris ac obscuritate liberari. Agnosce te in caeno teporis inhære, & dic: Infixus sum in limo profundi, & non est substantia:] & exclama ad Dominum, ait Augustinus, vt de necessitatibus tuis etiam hic liberet te. Agnosce te in via spiritus consedisse, & dic ad Dominum: Trahe me post te.] Propterea opus habeo trahi, inquit Bernardus, quia refriguit paulisper in me ignis amoris tui, nec valeo à facie frigoris huius currere modò, sicut heri & nudius tertius.] Hanc humilem orationem exaudiet Dominus: & educet te de lacu miseriae & de luto faecis, & statuet supra petram pedes tuos, & diriget gressus tuos. Et immittet in os tuum canticum nouum, carmen Deo nostro.

II. Meditare seridè & attentè nouissima tua, acerbam poenam signibus preparatam, fenerum iudicium negligentibus destinatum, & ineuitabilem mortem, qua gloriosa munera cessabunt, & applausus hominum euanescent. Vide an bonum sit, propter hæc caduca & abiecta in hora mortis scrupulis agitari, & animam periculo damnationis exponi. Nam & gehenna etiam concionatores, & confessarios principum, & Prælatos capit, si hinc ministeria ambitiosè & superbè faciant, & in illis nequiter, & aduersus Domini mandata procedant. Præcipuè autem magna præmia iustis diligenter vitentibus preparata considera. Hæc enim quia verè magna, & gloriosa sunt, facient te fictam mundi gloriam contemnere, & quia meritum omnis laboris excedunt, facient pro illis non oscitant, sed feruidè laborare. Atque de huius considerationis fructu hæc scribit Bernardus: Sunt qui in studijs spiritualibus fatigati, & versi in teporem, atque in defectu quodam spiritus positi, ambulantes tristes vias Domini, corde arente & tædente acedunt ad quæque iniuncta, frequenter murmurant,

A longos dies, longas conqueruntur & noctes, loquentes cum sancto Iob: Si dormiero, dicam quando confurgam, & rursum expectabo vesperam.] Ergo vbi contingit tale aliquid pati, si miseratus Dominus appropiet nobis in via, qua ambulamus, & incipiat loqui de caelo, qui de caelo est, nec non & favorabile quippiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de ciuitate Dei, de pace ciuitatis, de aternitate pacis, de statu aternitatis, dico vobis erit pro vehiculo animæ dormitanti & pigritanti læta narratio, ita vt pellat omne fastidium ab animo audientis, & à corpore fationem.] Sic ille. His itaque meditationibus te ipsum erudi, ad cor tuum clama, mentem tuam, non tam torpentem quam dormientem excita, vt scias aternorum desiderio terrena aspernari, & pro fuga magnorum malorum, & ingentium bonorum adeptione omnem ignauiam & torporem depellere.

B Confidera etiam maximè iniustam esse Domino hypocritism, quam non semel, sed sepius tam seuerà increpatione damnavit. Attendite, inquit, à fermento Phariseorum, quod est hypocritism.] Et, Cùm oratis non eritis sicut hypocritæ. Et, Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.] Et rursum: Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.] Tu autem hypocrita es, in quolibet teporis gradu consistas. Si enim fictè procedis, & cor habens lupi rapacis, te ouem esse mentiris, id est, si sub habitu & in schola virtutis, lethali peccato sordescis, quis dubitet te hypocritam esse, qui bonus, & castus, & circumspectus appareas, iniquus autem, ac turpis, nec non & contaminatus existis. Si verò nec dum ad tantum malum perueneris, sed secundo gradu acediae ligaris, nullo modo te possumus ab statu hypocritæ eximere, cùm alius sis, & alius appareas, & habitu, ac professione te sæculi contemptorem asseras, vitæ autem actione mundanis & ambitiosis annumeres. Quod si Dominus seruum iniquum & negligentem [diuidet,] id est, separabit à consortio famulorum suorum, [partemque eius ponet cum hypocritis,] attende tepide qualis erit pars tua, & misera conditio tua, cuius memoria terret Dominus seruos comedatores, & ebriosos, & ab iniuria seruatorum abducit.

C Confidera, quia nouitij, & idiotæ, & annis atque atate minores caelum rapiunt, virtutem obunent, ad perfectionem ascendunt, & tu senex, & litteratus, & concionator, & aliorum magister, magis in dies per socordiam & ignauiam tuam ab omni virtute, ac puritate discedis: & curis implicitus ac negotijs vanissimis dementatus, negotium salutis tuæ velut nullius momenti postponis. An non tu es ille stultus, de quo inter alia hæc dicit sanctus Iob: Cuius messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes diuitias eius?] Et quidem. Habes enim firmam radicem, quoniam votis religiosis in terra bona status perfectionis plantatus es, & dignus es ab aspicientibus maledici, quia nec altis radicibus, quibus sustineris, nec in qua satius es, optima terra, & bene culta, atque rigata respondes. Quin potius filij tui, hoc est, opera tua, longè sunt à salute, quæ aut proptia ipsorum malitia conterit, aut si bona sint, præpostera intentio in porta, nimirum in initio actionis interficit. Messem ergo tuam, id est scilicet spiritualis emolumentum, quod colligere deberes, famelicus, hoc est, feruidus comedit, & te præ fame pereunte, ille in mensa orationis apud Dominum epulatur. Vitam tuam rapit fortis armatus, quo diabolus signatus est, cuius monitis & iussis obtemperas. Diuitias quoque tuas, quas scilicet lucrari debueras, sitientes, id est, cupientes perfectionem, ebibunt, & dum aridus

Iob. 7. n. 4.

III.

Luc. 12. 7.

Matth. 6.

5.

Ibid. nu.

16.

Matt. 24.

51.

IV.

Iob. 5. 5.

IV.

5. uerbi